

Rejsebreve fra Vietnam

Marts 2007

Tekst: Erik Somer

Foto: Inga Somer

Rejsebrev fra Vietnam marts 2007.

Tekst: Erik Somer.Foto:Inga Somer

7.marts

Klokken er nu 8 om morgenen Singapore tid, dvs. kl.2 om natten dansk tid. Vi har haft en skøn flyvetur hertil. Den varede ganske vist 12 timer, men Singapore Airlines er helt fantastiske. Der er en skærm ved hvert sæde. Der kan man vælge mellem 98 film, 98 spil, flere hundrede melodier, som man selv kan sætte sammen til en koncert. Så tiden går hurtig. Vi fik også dejlig mad, og selv om vi fløj på billigste economy-klasse, så var der god benplads. Om 2 timer flyver vi videre til Hanoi. Singapore airport er også fantastisk med en masse internetsteder, hvor man gratis kan sende mails.

Orkidéhave i Changi-lufthavn, Singapore

Vanddukketeatret

Vi er nu i Hanoi. Vi ankom over Singapore i eftermiddag efter at have været undervejs i over 24 timer. På flyvepladsen her i Hanoi mødte vi en skov af folk med skilte. Blandt dem fandt vi et skilt med vore navne. Bag det gemte sig mr. Hai. Uden for stod en flot bil med chauffør, som kørte os til vort hotel i byen. Vi har vi en stor suite med alle bekvemmeligheder. Vi lagde os dødtrøtte på sengen for at være klar til vor første oplevelse. Vi blev hentet af Hai og bilen og blev kørt til en teaterbygning, hvor man opførte det vietnamesiske vanddukketeaterspil. Dukkeførerne står bag et tæppe i vand til maven. Dukkerne dirigeres med stokke under vandet, således at man kun ser dukkerne, som kan bevæge sig på mange måder. Der opførtes 12 forskellige spil ledsaget af et traditionelt vietnamesisk orkester. En af forestillingerne beskrev en hændelse fra 13-hundrede-tallet. Kong Le Loi havde bekæmpet en kinesisk invasion fra Ming-dynastiet. Han havde et magisk sværd, der overvandt de indtrængende. Efter hjemkomsten til Hanoi sejlede han i en båd ud på en sø i byen bærende på sit sværd. En kæmpe skildpadde dukkede op og bragte sværdet tilbage til de magiske ejere. Søen har siden heddet søen for det tilbagebragte sværd. Teateret ligger for øvrigt ved denne sø. Efter forestillingen kørte Hai os til en vidunderlig restaurant - Seasons of Hanoi, hvor vi fik vort første originale vietnamesiske måltid. Som forret 6 små ruller fyldt med risnudler, rejer og svinekød og omviklet med grønne sennepsblade og desuden en indbagt blødskskrabbe. Som hovedretter grillet oksekød og stegt and, ganske vidunderligt krydret og dertil ris. Dertil drak vi en vietnamesisk specialitet - Carlsberg fra fad.

8.marts

Efter dette måltid gik vi tilbage til hotellet. Klokken var 9, da vi lagde os. Vi sov i 10 timer og vågnede op uden jetlag. Vi spiste morgenmad i restauranten på 10.sal i vort hotel. Formidabelt. Jeg startede med den berømte vietnamesiske suppe - pho. En oksekødsuppe fyldt med risnudler, bønnespirer, oksekød og friske vietnamesiske krydderurter, fik så to spejlæg med bacon, jogurt med syltetøj, blandede frugter og drak vidunderlig stærk vietnamesisk kaffe. Klokken halv ni blev vi hentet af Hai og vor chauffør, som kørte os til Ho Chi Minh Mausoleet. Vi stillede os op i en kæmpelang kø og defilerede så forbi den balsamerede mr.Ho i et pompøst mausoleum. Det stod i modsætning til den meget beskedne hytte på stylder med blot to værelser, hvor mr. Ho boede i sine sidste år. Den ligger tæt på mausoleet i hvad der tidligere har været en botanisk have. Vi besøgte derefter den såkaldte Eensøjlepagode. En helligdom i en lille sø båret af en enkelt søjle. Så til Vietnams ældste universitet fra omkring år 1000. Det hedder også Litteraturens tempel og er et vældigt kompleks med fem gårde efter hinanden viet til Konfucius. Her uddannedes de embedsmænd, der styrede landet.

Ho Chi Minh's mausoleum

Eensøjlepagodens

Den røde bro i søen for det tilbagebragte sværd

Port, Litteraturtemplet

Erik på Cyklo

Derefter var vi en tur i det Nationale kunstmuseum, hvor vi så kunst fra bronzealderen til vore dage.

Det var nu tid til lunch, som vi indtog i restauranten Pho 24, som kun serverer den førnævnte suppe pho, som jeg så fik for anden gang i dag - men Inga og jeg nød den. Måltidet blev afsluttet med stempelkaffe med kondensmælk. Intetsteds har jeg fået så god kaffe som her.

Med Hai kørte vi så til en plads i byen, hvor der stod opmarcheret en masse cykelrickshaws. Inga, Hai og jeg kørte så rundtur med dem i en time

gennem Hanois gamle bydel omgivet af enorm tæt motorcykeltrafik. De smalle gader her har hver deres specialiteter. Der er en guldsmedegade, en silkevævergade osv. I alt er der 36 gader. Derfor hedder den gamle bydel også De 36 Gader. Cyklo'erne, som disse køretøjer hedder her, satte os af ved søen for det tilbagebragte sværd, hvor vi over en smuk gammel træbro gik over til en lille ø med et tempel, der er viet 3 berømte mænd fra 1300 tallet.

Herfra til hotellet, hvorfra jeg nu skriver til Jer alle.

I morgen skal vi på en to dages sejltur i Halong-bugten med en junke. Den tur hører I om næste gang, hvis det lykkes mig at erobre hotellets gratis internetforbindelse.

9.-11.marts

Om en lille time kommer vor guide Hai og henter os. Vi skal til flyvepladsen for at flyve til Hue.

Vi har haft det helt vidunderligt her i Hanoi. I aftes var vi på byens bedste restaurant - Emperor. Vi fik en 8 retters middag, højeste vietnamesiske gastronomi. Med drinks kostede det 245 kr for os to tilsammen. Derefter var vi til koncert i operaen. Det var en Dvorak aften med en svejtsisk cellosoloist og med det vietnamesiske nationalorkester dirigeret af en japansk dirigent. Operaen er fra den franske tid, bygget 1911. Meget smuk og meget velholdt. Salen var ganske fuld. Musikken dejlig og musikerne meget fine.

Dvorak koncert i Hanois opera Vor junke med dragestavn i Halong-bugten

Men nu kommer jeg til det allerbedste: Halong-bugten. I forgårs kørte vi om morgenen til byen Halong med vor guide og chauffør. Undervejs gjorde vi holdt i et center for handicappede, hovedsageligt unge, der var blevet skadet af Agent Orange under krigen med amerikanerne. Agent Orange var en substans, der blev sprayet fra fly over store dele af Vietnam som plantegift, for at Vietkong ikke kunne gemme sig under plantevæksten og vel nok også for at udsulte befolkningen. Det viste sig, at dette modbydelige stof ødelagde arveanlæg. Det førte til store mængder af handicappede børn. I centret bliver de oplært i forskellige kunsthåndværk - keramik, broderi, lakarbejde, smykkekunst etc. Vi så det store arbejde, der udføres, og havde også mulighed for at købe ting derfra. Med tanke på, at vi endnu skal overnatte 8 forskellige steder, ville vi ikke fylde mere i vore kufferter.

Da vi kom til Halong var der et kaos af ankomende rejsende og folk, der netop havde afsluttet et krydstogt i bugten. I havnen var der hundredvis af junker og flere lå opankret udenfor. Hai fandt dog hurtigt ud af, hvilken junke vi skulle med. Men en lille catamaran sejlede vi og det øvrige selskab til denne båd ud til junken. De øvrige var 2 andre danske par og to ældre engelske søstre, som vi alle blev gode venner med i det følgende døgn. Ombord fik vi anvist vore kahytter - den helt store luksus, en kahyt med to dejlige senge og et badeværelse med alle bekvemmeligheder. Så var der lunch, mens vi begyndte at sejle ud. Det

helt store skaldyrsslabbereds - krabber, kæmperejer, blæksprutter, muslinger og fisk. Inga kunne dog næsten ikke spise noget. Hun havde fået et mavetilfælde om natten, kastede op og følte sig elendig. Hun kom sig dog fuldstændig i løbet af dagen. Rundt omkring os tårnede de fantastiske klippeformationer sig op. Flere hundrede meter høje med lodrette klippevægge og med en tropisk vegetation, hvor der var en afsats, hvor den kunne finde et grosted. Sceneriet skiftede hele tiden. Vi gjorde stop ved en klippe med en lav tunnel, hvor man kunne se vandet på den anden side. Vi steg over i en lille sampan, roet af et medlem af besætningen og med den roede vi igennem tunnelen. Indenfor var der et stille vandområde omgivet af klipper til alle sider. Den eneste adgang var tunnelen. Der var en enorm stilhed, der dog lidt efter blev brudt af kvinder, der kom roende i sampaner for at sælge alle mulige varer til os. Vi kom ud samme vej som vi kom ind. Fra loftet af tunnelen sænkede sig store, groteske stalagtitter. Vi sejlede videre og kom til en klippe, hvor der var en lille sandstrand. Der var en landingsbro, hvor vi kom i land. Det var for koldt at bade. I stedet gik vi op ad en meget stejl trappe til en udsigtsplatform hundrede meter højere oppe. Herfra kunne så kigge ud over hundreder af andre klippeskær og en masse andre junker, der sejlede rundt mellem dem. Det var meget besværligt for mig at komme ned ad trapperne, hvilket de andre bemærkede. Det havde uheldige konsekvenser, som jeg kommer tilbage til.

Klippen med tunnel

Abeklippen, hvor de andre gik i land

Vi slap tråden om aftenen på junken. Den lå for anker i en stille bugt, omgivet af mange andre junker i samme ærinde. Vi gik til sengs og sov som sten. Den næste dag var der morgenmad kl. halv otte. Igen formidabel. Så blev ankeret hejst og vi sejlede videre. Mens jeg momentant var beskæftiget med noget andet, gik det øvrige selskab ombord på sampanen for at gøre landgang. De må have besluttet, at den forestående opgave ville være for vanskelig for mig. Så de stak af, de hundehoveder, uden at sige et ord til mig. Jeg så dem sejle mod land og de vinkede til mig. De sejlede ind til en landgang på en klippe, hvor der ca. hundrede meter oppe var en dyb grotte. De fortalte mig senere om de vanskelige adgangsforhold. Jeg ved ikke, hvad jeg skal tro. De var væk i over en time. Så var det tid at begive sig tilbage i havn. Vi fik dog igen en dejlig lunch først. Vi kom igen i land via en lille catamaran og hen til vore 4 biler. De stod blandt hundreder af andre biler med hver sin chauffør. Vi var tilbage i Hanoi ved godt tre-tiden.

Som tidligere nævnt var vi om aftenen på restaurant og til koncert. Her til morgen er vi så fløjet til Hue. Vi havde en businessklasse-billet, fordi alt var udsolgt på economy-klassen. Det nød vi meget.

Her i Hue blev vi hentet af vor nye guide Binh, en yderst kultiveret fyr i 30-erne. Vi blev indkvarteret på et vidunderligt hotel, pakkede lidt ud, hvorefter Binh med chauffør kørte os ud til et af kongemausoleerne. Hue har siden engang i 1700-tallet været Vietnams kongeby under Nguyen-

dynastiet. De byggede et lille fiskerleje om til en yderst formidabel kongelig residens. Det kongelige paladssområde skal vi besøge i morgen, men i dag var vi så i et mausoleum for den næstsidste konge, der regerede fra 1911-25. Regere er nok for meget sagt, fordi kongerne fra midten af 1800-tallet blev marionetter under det franske koloniherrredømme. Mausoleet lå et godt stykke fra byen i et meget smukt kuperet og skovklædt område. Det ligger øverst oppe på en bakkeknold med enormt mange trapper op. Undervejs passerer man en række forgårde, indtil man kommer til selve mausoleumsbygningen, hvor den tronende konge i bronze sidder på toppen af sin sarkofag. Mausoleet blev først færdig flere år efter kongens død, og det er bygget i en blanding af meget traditionel vietnamesisk arkitektur iblandet franske elementer. Binh, vor guide er meget bevandret i den lokale historie og kunne udpege mange spændende detaljer for os, som vi aldrig havde opdaget, hvis vi havde været der alene. Det blev til en meget stor oplevelse for os begge. Derfor glæder vi os også til at blive vist rundt af ham i morgen, hvor vi skal sejle op ad den flod - duftenes flod, som Hue ligger ved og som vi har udsigt til fra vort værelse.

Trappen ved Khay Ding Mausoleet

Thien Mu pagoden

Nu er klokken lidt over 6. Jeg slutter for i dag. Vi skal ud og smage Hues specialiteter. Det var ikke den helt store succes. Vi bor i et turistområde, og selv om vi havde en liste over de gode restauranter, vi ville besøge, så var vi så trætte efter en anstrengende dag, at vi gik til den første, den (ikke) bedste restaurant, vi kunne finde. Vi fik en middag alene med specialiteter her fra Hue. Det var bl.a. en række småretter lavet af hvad englændere kalder sticky rice, som jeg slet ikke er stødt på i Danmark. For eksempel små pandekager lavet af en klæbrig slatten masse med fedtegrever drysset over. Hue' s køkken er ellers berømt, så det var nok denne restaurant, som ikke serverede ordentlige retter.

12.marts

Temperaturen her i Hue er tropisk, så vi havde aircondition på fuld kraft natten over og lå med et enkelt lagen over os. Blæsten fra airconditionanlægget var så kraftig, at den blæste lagenet væk, og så var det lidt for koldt. Derfor sov vi måske ikke så godt som de øvrige nætter. Hotellet er for øvrigt i absolut luksusklasse. I morges fik vi en vidunderlig buffetmorgenmad med alle mulige vestlige og lokale retter. Jeg startede som alle de forrige dage med en skål med vietnamesisk suppe - ikke pho som i Hanoi, men en speciel Hue variation med kødboller i stedet for skiver af oksefilet. Så prøvede jeg et par af disse sticky pandekager (banh beo), som jeg fik i går og her smagte de meget bedre. Et spejlæg med bacon, jogurt med frugter, herlig vietnamesisk kaffe og nogle småkager med koriander og jordnødder (igen en Huespecialitet).

Klokken ni blev vi hentet af vor guide mr. Binh. Vi gik til fods til en landingsplads for de både, der sejler op ad duftenes flod. Disse både har form som en drage. Foran er der et overdækket område med nogle stole, hvor de rejsende sidder. Bagerst i båden er der et lukaf, hvor den familie, der ejer båden, lever. Med denne båd sejlede vi op ad floden til en pagode for den himmelske kvinde (Thien Mu pagoden). Den blev opført omkring år 1600, og består af et 7 etager højt pagodetårn og et kloster for buddhistiske munke. Her mødte vi munke fra 6 års alderen og op. Disse munke har under Vietnam-krigen støttet det nordlige regime under Ho Chi Minh, måske mest fordi den sydvietnamesiske diktator Diem var en ivrig katolik, der forbød buddhismen i sin del af landet, hvor også Hue lå. En af munkene Thich Quang Duc kørte i sin blå Austin til Saigon, hvor han brændte sig selv som protest mod Diem-styret. Bilen blev bragt tilbage til klosteret, hvor vi kunne den. Munken selv brændte til aske, dog hans hjerte brændte ikke op. Det bevogtes også som et relikvie i klosteret.

Den blå Austin

Alter for forfædre i huset i Kim Long

Herfra blev vi hentet af vor bil med chauffør. Vi kørte tilbage ind mod byen, men gjorde holdt i et hus i en landsby Kim Long, hvor der var mange statelige huse og haver, der havde tilhørt kongefamilien eller høje mandariner. Vi besøgte et hus, der var bygget omkring 1890 af den 18. datter af den vistnok 8. konge. Prinsessen boede her i huset indtil omkring 1930, da det blev overtaget af en høj mandarin, og det er dennes familie, der stadigvæk bor der. Huset var vidunderlig smukt, helt i træk med en meget flot tagkonstruktion. Men det var nu specielt haven, vi beundrede. Den var anlagt med et vandbassin med lotus og andre vandplanter. Der var en masse frugttræer i haven. Mange havde vi aldrig set før, f.eks. grønt dragefrugttræ, mangotræ, jackfrugttræ, duriantræ, kaneltræ, hvor man bruger barken som krydderi, men også bladene har en kraftig kanelduft.

Så kørte vi videre til den kongelige bydel. Jeg tror, at jeg nogle gange har omtalt kongerne som kejsere. Det afhænger af, hvordan man oversætter ordet *emperor* på dansk. Jeg vil på grund af tiden - klokken er nu halv ti om aftenen ikke gå i detaljer med beskrivelsen. Blot sige, at denne kongeby er et befæstet citadel efter Vaubans principper, indeholdende spændende paladser, templer og haver. Meget er blevet ødelagt under Vietnam-krigen gennem amerikanske bombardementer, men meget er også blevet smukt genopbygget og restaureret.

Vi var også i endnu et kongemausoleum, Thu Doc mausoleet. Under bygningen af mausoleet gjorde arbejderne oprør af forargelse over ødselheden sammenlignet med deres egne usle kår. Kongen valgte så at kalde alt i

mausoleet for "beskedent". Propaganda har eksisteret her også før kommunisterne.

Port til den kongelige bydel Den "beskedne" sø i Thu Doc mausoleet

Klimaet her er tropisk, så vi var meget forsvedte og trøtte da vi kl. 3 i eftermiddag kom tilbage til hotellet efter 6 timers rundvisning. Vi tog en kort slapper på sengen og gik så en tur i hotellets skønne swimming pool omgivet af palmer og blomsterbuske. Så satte jeg mig ned her i Business center for at skrive dette rejsebrev. Det var så tid til middagen. Vi tog to cyklo'er ind til byen på den anden side af den duftende flod. Vi var i en lille restaurant, som vi havde set anbefalet hjemmefra. Den drives af en døvstum vært. Vi fik dejlig mad, drak øl til - HUDA øl, som er en forkortelse af Hue og Danmark. Der reklameres med det i store reklameskilte, der lyser ud over det hele og tager udsigten fra spændende steder. Man skammer sig lidt på Danmarks vegne. Regningen på et måltid med 6 retter mad og øl blev på 35 kroner for os to tilsammen. Dertil kommer så 12 kroner for 3 km cyklo-kørsel (cyklo = cykelrickshaw), så denne aften vil ikke ødelægge vor økonomi.

13.marts

I dag vil jeg fortælle lidt om trafikken her i Vietnam. For os er landet et meget fattigt land, men der er gjort enorme fremskridt gennem den sidste halve snes år, efter at landet har åbnet for sin økonomi. Arbejdsløsheden er gået ned og folk har flere penge til rådighed. Det har ført til et utroligt boom i anskaffelsen af motorcykler. Mange er af den slags vi ville kalde store knallerter, men i hvert fald i byerne synes næsten alle at eje en. Det hele har udviklet sig så stærkt, at opbygningen af en trafikultur ikke har kunnet følge med. Så selv om der kun er ganske få biler på gaden, så er trafikken totalt kaotisk. Der følges hovedet ikke nogen trafikregler. Man foretager de mest hasarderede manøvrer. Gang på gang har vi set, at motorcykler kører imod færdselsretningen på firesporede adskilte motorveje. Man hækler ind og ud i trafikken. Venstresving foretages fra den inderste højre kørebane. Ved større vejkryds er der markerede fodgængerovergange. De respekteres hovedet ikke. Det er utænkeligt, at nogen skulle holde tilbage for en. Mærkelig nok har vi ikke mødt trafikuheld. De højere guder må være med vietnameserne.

Så ser man for øvrigt mærkelige ting på landevejen. Vi har set motorcykler, der transporterer levende grise, kyllinger, kalve og ænder til markedet eller til slagteriet. På en motorcykel transporteres der med lethed 6 fuldvoksne grise. De er anbragt i metalbure. Et bur med to grise på tværs på bagageholderen bag den kørende. To tilsvarende bure på langs i en sådan afstand fra cyklen, at den kørende kan have sine ben indenfor. De levende grise er fuldstændig snøret sammen omkring trynen. For og bagben er snøret sammen. De ligger i stativerne på ryggen med benene op.

I lignende stativer kan en motorcykel transportere mindst 100 levende høns. De er bundet sammen ved benene i bundter på 10. Disse bundter staves derefter så tæt som overhovedet muligt sammen i kasserne i flere lag. Det var en lidt ubehagelig oplevelse at se disse dyretransporter.

Det er nu tirsdag morgen. Vi venter på at blive hentet af vor guide Binh og vor chauffør, der vist hedder Ngiem. Vi skal ad en meget smuk vej køre fra Hue langs kysten over nogle dristige bjergpas, hvor klipperne går direkte ned til havet via Da Nang til Hoi An.

Her der det ændrer, der transporteres Udsigten fra Hai Van passet

Turen fra Hue til Hoi An tog 4 timer ad den meget smukke hovedvej 1. Syd for Hue indsnævres kystsletten, således at den bjergkæde, der går langs Vietnams grænse mod Laos til sidst når helt ud til kysten. Derfor går vejen over et bjergpas, hvor vi har de stejle bjerge på den ene side og havet på den anden. Passet hedder Hai-Van passet. Det betyder meget sigende hav-sky-passet. Bjergene er skovklædte med mange slags træer, måske med fyrreskov som det dominerende. Øverst oppe i passet er der et fæstningstårn, der går tilbage til 1700-tallet, da passet dannede grænsen mellem Nguyen-kongedømmet og et sydligere regime, der styredes af tre brødre.

Vi kom dernæst gennem, byen Da Nang, Vietnams 4. største by, der er meget smukt anlagt med brede boulevarder med en meget velholdt beplantning. Byen var under Vietnam krigen hovedsæde for Amerikanerne, og der udspilledes meget dramatiske scener, da vietnameserne erobrede området, mens amerikanerne flygtede hals over hoved. Vi passerede derefter en lille bjergkæde, der kaldes marmorbjergene. Her har der været brudt marmor gennem mindst 2000 år, og der er stadigvæk en blændende stenhugger-tradition. Vi besøgte et sådant stenhugger - eller billedhuggerfirma og følte os fristet til at købe en meterhøj figur, men af hensyn til transporten nøjedes vi med en lille skildpadde, som vi kan have i rygsækken.

Ankommet til Hoi An besøgte vi et firma, der forarbejder silke lige fra silkeormene til færdigsyet tøj. Inga faldt for en meget smuk jakke i kraftig ren silke, der kan vendes og bruges på begge sider med forskellige farver og mønstre på de to sider. Jeg for en skjorte i silke blandet med bomuld og polyester også i en kraftig kvalitet. Vi ville dog ikke købe det med det samme, da vi var lidt rejsetrætte. Så blev vi kørt til Vinh Hung Riverside Resort, hvor vi skal bo de næste 4 dage. Vi bor i en bungalow blandt mange andre placeret i en palmelund med stort svømmebassin og mange andre bekvemmeligheder. For eks. er der hver dag kl. halv fem gratis prøvesmagning af egnens specialiteter. Der spiste vi os mætte. Så tog vi tilbage til skrædderfirmaet, efter at vi dog havde været inde i en række andre tilsvarende forretninger, indtil vi fandt ud af, at det første sted var det bedste. Der blev taget mål af Inga og mig.

Vi får det målsyede tøj i morgen ved samme tid. Med en cyklo, hvor Inga sad på skødet af mig, kørte vi tilbage til vort hotel.

Inga prøver jakke

Vinh Hung Riverside Resort

14.marts

Klokken er nu 3 om eftermiddagen, Vi er lige kommet hjem fra en dejlig lunch med friskfanget havbars, vidunderligt krydret og grillet i bananblad. Nu slapper vi lidt af. Inga ved poolen, og jeg ved computeren.

Hoi An er en meget spændende by. Den er med på UNESCO's liste over World Heritage. Mellem år 200 og 1500 herskede her Champa-rijet. Cham folket kom sydfra, var inspireret af Indien og hinduistisk. Det havde en høj kultur med fremragende billedhuggerarbejder. De blev fortrængt af lokale herskere, indtil Nguyen-dynastiet overtog området omkring år 1800. På dette tidspunkt havde Hoi An allerede i tohundrede år haft en stærk forbindelse med andre søfarende nationer. Portugiserne kom hertil omkring år 1600. Dernæst kom hollændere, spaniere, englændere, japanere og kinesere. Det var dengang den mest betydelige havneby i Vietnam. Da Japan lukkede af for forbindelse med omverdenen begyndte det at gå ned ad bakke. Desuden tilsandede havnen, der ligger ved en flodmunding. Byen sygnede stærkt hen. Omkring 1990 begyndte der et omfattende restaureringsarbejde af byens yderst seværdige købmandsgårde, templer, forsamlingshuse og broer med hjælp af UNESCO og en række lande, herunder Polen og Japan. Byen er nu et centrum for turisme. Når man går rundt i den gamle bydel ser man flere vesterlændinge og japanere end lokale folk. I formiddags var vi med Binh rundt i byen, så på en gammel japansk bro, et par templer og en købmandsgård, hvor der i dag bor 7. generation efter den oprindelige bygherre. Vi var også en tur på markedet med bl.a. eksotiske frugter, vi aldrig har set før. Med båd sejlede vi op ad floden til en lille pottemagerlandsby, hvor vi så forskelligt arbejde. Så tilbage til hotellet og afsked med Binh, som har været en fantastisk guide for os. I aften skal vi til skrædderen og hente Inga's jakke og min skjorte. De to ting koster 100 USD tilsammen. Når man tænker på, at der tale om skræddersyning og kostbare stoffer er det forrygende billigt. Dagen i morgen er vi på egen hånd. Der er nok at se.

Nu er det aften og vi er lige kommet tilbage fra byen for at hente vort tøj hos skrædderen. Det passede perfekt. Særlig Inga's jakke er noget for sig. Det er en vendejakke i to forskellige farver. Den ene side er dybblå, den anden med rødlige striber, hvoraf en dog har samme farve som den anden side. Uanset hvilken side der vender udad passer den fint. Den er syet i svær silke. Også min skjorte er fin. Den har korte ærmer og er beregnet til, at man har den på uden på bukserne som en jakke. Den er i blanding af silke, bomuld og polyester. Den vil passe perfekt til vore elegante sommer soireer med candlelights and Royal Worcester China.

Ellers er eftermiddagen gået med badning, afslapning og igen gratis prøvespisning af lokale specialiteter på græsplænen ved siden af poolen.

Mange af de lokale specialiteter hedder noget med Banh, som i bredeste forstand er pandekager, oftest lavet af rismel og med al slags fyld. Det er dog almindeligt at drysse med tørrede, findelte rejer. Jeg omtalte dem forleden som fedtegrever. Sådan smagte de dog kun det første sted, vi fik dem. Siden har Inga og jeg lært at sætte pris på dem.

Når vi nu snakker om mad, skal I lige høre om vor morgenmad. Alle de steder vi hidtil har boet var det enorme morgenbuffeter. Jeg starter altid med en tallerkenfuld nudelsuppe. I Hanoi hed den pho, her har den et andet navn. Så en omelet med forskelligt tilbehør, jogurt med frugter, 4 slags wienerbrød mindst lige så godt som det vi får hjemme, så en stor tallerken med frugter, hvor af mange hidtil ukendte, for eksempel rød dragefrugt. Så et par kopper kaffe. Der dyrkes kaffe her i Vietnam og den er stærk og god. Med den kost kan vi klare os ganske længe. I dag spiste vi dog som tidligere nævnt en herlig fisk ved halv tretiden. Så fik vi vort gratis prøvemåltid kl. 17, og nu klarer vi os til næste morgenmad. Der er dog ganske varmt her, og vi har et stort væskebehov. Så der bliver drukket nogle flasker vand om dagen.

I må undskylde, hvis noget af det jeg har skrevet her er gentagelser. Varmen er steget mig til hovedet, så jeg tænker ikke helt klart.

15.marts

I følge vort rejseprogram er det hviledag i dag. Vi har allerede spist vor enorme morgenmad, og vi har også allerede været hos vaskekonen over for vor resort. Hver gang nogen kommer ud ad indgangen, kommer hun løbende tværs over gaden og anbefaler sig med tøjvask. Hun har et skema, hvor man anfører hvad man skal have vasket. Der står 1 kg for 1 US\$. Dollar er i hvert fald her i turistområderne lige så gængs mønt som den lokale Dong. Vi måtte dog betale 5\$, fordi hun sagde, at det var vanskelige ting at vaske. Vi kunne have pruttet, da vi afleverede det, men vi ville på den anden side være sikre på, at det blev vasket ordentligt, så vi accepterede prisen. Mens jeg er gået ind for at skrive denne e-mail i computerrummet ved siden af receptionen, er Inga gået tilbage på værelset for at checke, om vasken var i orden. Da hun ikke er kommet tilbage, antager jeg, at det er tilfældet.

I dag vil jeg skrive lidt om de forskellige offentlige, hovedsageligt religiøse bygninger, vi har besøgt og fortsat vil besøge. Her i Vietnam skelnes der mellem pagoder, templer og *Dinh*. Efter begreberne her er en pagode et sted, hvor man tilbeder Buddha. Fra andre buddhistiske lande, jeg har besøgt, har jeg en lidt anden opfattelse. Generelt opfatter jeg en pagode som en videre udbygning af en stupa. En stupa er et mindesmærke for Buddhas død. Da han døde, udbredte hans disciple hans firkantede tørklæde på jorden og plantede hans runde parasol oveni. Derfor er en stupa kvadratisk i det nederste lag, men bliver så rund, eventuelt i flere etager oven over. Jeg betragter en stupa som et symbol for buddhismen på samme måde, som korset er et symbol på kristendom. Her i Vietnam er en pagode derimod et større tempelkompleks, hvor der i det inderste rum er en Buddhastatue.

Et tempel er her et sted, hvor man tilbeder andre end Buddha. Det kan være en eller flere guder, ofte af kinesisk oprindelse eller det kan være berømte personer fra fortiden, lige fra Konfucius til generaler, der har vundet slag over for de invaderende kinesere. Det kan også være konger eller forfædre. Både i pagoder og templer lægges der offergaver ved et alter, og der afbrændes røgelse.

En Dinh er i princippet et forsamlingshus. Det kan være for en landsby, for et kvarter i en by eller for en bestemt befolkningsgruppe, for eks. for folk, der er kommet som tilflyttere fra den kinesiske provins Fujian eller det kan være for en slægt med fælles efternavn. Således er der her i Hoi An en Dinh for folk, der hedder Tran til efternavn. Her samles man

til forskellige former for møder, til fester, men også til religiøse tilbedelser, fordi der ofte er knyttet et tempel til en Dinh. I Tran-Dinh'en tilbeder man således en berømt admiral af Tran-slægten, som i sin tid indstiftede dette mødested.

I dag skulle det være afslapningsdag ifølge programmet, men det er nu ikke rigtig os. Så i stedet lejede vi to cykler hos vaskeridamen overfor indgangen. Det kostede det formidable beløb af DKR.3,50 pr. cykel. Til gengæld var det helt nye cykler, og vi kan beholde dem hele dagen. Vi iklædte os vor dødsforagt og cyklede ind til byen, omgivet af motorcykler på alle sider og på tværs.

Erik på cykel

Traditionel dans og musik

Med lidt besvær fandt vi kiosken, hvor man kan købe, hvad man kalder et Hoi An card. dvs. en billet, der giver gratis adgang til fem forskellige seværdigheder næsten efter eget valg. Vi kørte så til et sted, hvor der lige netop på det tidspunkt skulle være en forestilling med traditionel musik, sang og dans. Vi stillede cyklerne og tiltvang os plads i det allerede stuvende fulde lokale, heldigvis lige ved en ventilator, ellers var vi omkommet af varme. Forestillingen varede lidt under en time og var virkelig god. Musikken bestod af trommer, to slags guitarlignende instrumenter, en vistnok enstrenget vietnamesisk violin, en fløjte og et strengeinstrument, der lignede en cither, men vistnok var elektronisk, idet det virkede som om tonerne blev anslået uden at fingrene berørte instrumentet. Jeg har ingen forklaring på det. (Jeg har senere fundet ud af, at der faktisk er en vandret streng, der kan strammes eller slappes med et håndtag med den ene hånd, mens fingrene på den anden hånd knipser på strengen. Strengen var bare så tynd, at jeg ikke kunne se den ved denne forestilling).

Musikken lød i retning af traditionel kinesisk musik, men måske med lidt flere disharmonier for vore ører. En sangerinde startede med traditionel musik, men gled efterhånden over i noget synkoperet, jazzagtigt. Der var to danse. En ene danset af en mand, der var forklædt som en gammeldags krigergeneral med langt skæg. Hans dans var voldsom og krigerisk med en fortræffelig mimik. Den anden dans blev danset af en mand og to piger. De dansede en folkelig dans, der syntes at forestille en fisker - og bondefamilie i arbejde.

Derefter kørte vi til Tran-familiens slægtshus (Dinh), hvor vi blev vist rundt af 10.generation efter stifteren, der var mandarin og admiral ved hoffet i Hue og havde overtaget stedet efter sin far, der var en velhavende kinesisk købmand, der var gift med en vietnamesisk kvinde. I loftet hang der kæmpestore røgelsesspiraler, hvor røgelsen langsomt åd sig opad.

Tran Dinh'en med røgelsesspiraler

På Hoi An's fiskemarked

Så gik vi en tur på det farverige marked, så og lugtede fisketorvet med alskens fisk af alle størrelser lige fra store tun til små bitte ansjoser på størrelse med et barns lillefinger.

Vi kiggede på endnu en af de gamle slægts-dinh'er og tog så hen til Brothers Cafe for at få lunch. Vi var rigtige flottenheimere, fordi vi her kunne betale med kreditkort. Det er Hoi Ans fineste luksusrestaurant, der har til huse i en ejendom fra den franske periode, lige ned til floden med en vidunderlig blomsterpark. Vi fik først som aperitif en alkoholfri cocktail, dernæst Goi Cuon, som nogen af Jer har fået hos os, idet Inga er mester i fremstillingen af disse kolde rispapirruller, fyldt med rejer, krydderurter, salat og forårsløg. Uden nogen blusel kan jeg sige, at Inga's Goi Cuon var bedre end dem vi fik, idet rispapiret her var for tørt og sejt. Dernæst fik vi igen en hel grillet fisk i bananblad. Den var god, men dog ikke så god som den fisk vi fik i går på et mere beskedent sted, hvor krydringen af fisken var perfekt. Her var den nærmest ikke krydret. Så til dessert fik Inga sin elskede chokolademousse og jeg pandekage med banan og chokoladesauce og til slut en cappucino. Regningen blev på 130 DKR pr. person, meget dyrt efter de lokale forhold.

På Brothers Café i Hoi An

Goi Cuón på Brothers Café

Vi cyklede så til markedet, hvor der er en hel hal med stoffer samt en vældig masse piger, der syr flittigt. Her kan man dels købe stoffer, dels få dem syet. Inga købte et stykke japansk bomuldsstof til en bluse. Det kostede næsten 10 kroner.

Og nu er vi tilbage på vort resort. Der er lige kommet en bekræftelse af, at vi bliver hentet i morgen tidlig klokken seks for at blive kørt i bil til Da Nang Air port, hvorfra vi flyver til Ho Chi Minh city, så dette bliver nok det sidste rejsebrev her fra det dejlige Hoi An.

16.marts

Vi er nu i Ho Chi Minh City og slår mave efter en fantastisk lunch i byens allerbedste restaurant. Her vil jeg dog først fortælle om turen hertil.

Vi blev hentet kl.6 om morgenen af lederen af vort turfirmas chef i Da Nang og en chauffør. Han kørte os til lufthavnen i Da Nang. Undervejs havde vi et par morsomme syn, da vi kørte ud af Hoi An. På adskillige gadehjørner stod grupper af folk i alle aldre og dyrkede Tai Chi, den langsomme form for kinesisk gymnastik. På landevejen mødte vi andre grupper af folk, også i alle aldre, som var ude at jogge. Det gør man altså så tidlig og i så stort tal her. Et tegn på en flittig og helbredsbevidst befolkning. Da vi nærmede os Da Nang, så vi skolebørn i stort antal på vej i skole. Vor guide forklarede os, at man på grund af pladsmangel går i skole i to skift. Første skift starter allerede 6,45. Andet skift kl.13. Lærerne underviser dog kun i et skift. Ved indgangen til skolerne kom masser af mødre kørende på motorcykel med børn foran og bagved for at aflevere dem ved skolen.

Da Nang er en moderne storby med brede boulevarder med midterrabatter fyldt med blomstrende buske og palmer. Fra hotellet havde vi fået en morgenmadspakke udleveret, da vi forlod hotellet, før restauranten var åben. Den spiste vi, mens vi ventede på flyet i lufthavnen. I HCM city blev vi hentet af vor nye guide mr. Trung med chauffør og bil. Han kørte os til vort prægtige hotel, der ligger på Saigons hovedgade.

Byens centrum virker meget moderne og fashionabelt med forretninger for alle de store internationale mærkevarer. Trafikken er enorm. Vi gik en tur til byens domkirke Notre Dame. Var også i posthuset, hvilket kan virke ejendommeligt, for hvad seværdigt kan der være ved et posthus. Det er imidlertid en arkitektonisk spændende bygning. Uden på er der mindetavler for alle de opfindere, der har haft betydning for udviklingen af telekommunikation. Det var rørende her at finde en tavle for H.C. Ørsted.

Jeg slutter her, for jeg er for mæt til at fortælle om vor lunch.

17.marts

I mit forrige rejsebrev sagde jeg, at jeg ville fortælle om den fantastiske lunch, vi havde i går. Det vil jeg nu skåne jer for i denne omgang. Blot sige, at det var meget, meget dyrt efter lokale forhold. Vi betalte 100 USD (ca.560 kroner) for os begge tilsammen for et ni retters måltid med aperitif, drikkevarer og kaffe. Egentlig ikke mere end vi ville betale for et måltid for to på en restaurant i mellemklassen i Danmark, men da vor guide spurgte os om prisen, var han ved at dåne. Det svarede til to gange hans månedsløn.

Jeg e-mailer til Jer fra vort for øvrigt vidunderlige hotel i HCMcity. Det har blot en fejl: de tager 2 kroner per minut for brug af internettet, og til den pris får I ikke flere detaljer om vor lunch. Til gengæld lidt om dagens tur.

Vi blev hentet af vor guide Trung og kørte med vor bil til Cu Chi, der ligger ca. 50km fra byen. Her havde USA's 25. division sit hovedkvarter og som led i bekrigelsen gravede Vietkong tunneler i området. Faktisk blev de første allerede gravet i krigen mod franskmændene omkring 1960, men da som individuelle beskyttelsesrum under de enkelte huse. Disse rum blev så forbundet og efterhånden fandtes der ca.200km tunneller, der blandt andet gik ind under den amerikanske base. Indgangen blev skjult på en række geniale måder. Der blev etableret fælder, som mange amerikanske soldater faldt ned i. Tunnelerne var i tre etager og rummede blandt andet hospitaler, våbenfabrikker, køkkener etc. For at røgen fra køkkenerne ikke skulle afsløre beliggenheden af tunnelerne, var der etableret et sindrigt system til opfangning af røgen. Der boede til slut 16.000

personer i tunnellerne. 3/4 af dem blev dræbt af amerikanerne, som dog selv led store tab.
Inga var nede i to af tunnellerne, men jeg afstod fra det, fordi adgangen var for snæver for mig.

Nedgang til tunnel i Cu Chi

Cao Dai's hovedsæde

Herfra kørte vi til byen Tay Ninh, ca.120 km fra HCMC. I denne by har sekten Cao Dai sit hovedsæde. Denne sekt blev grundlagt omkring 1920 af en spiritistisk interesseret vietnamesisk lavere embedsmand i den franske administration. Han havde fået en vision, der førte ham til grundlæggelse af sekten. Sekten er en sammenblanding af alle de forskellige religioner, der findes i Vietnam: Buddhismisme, Taoisme, Konfucianisme, kristendom, Islam og flere. Den har adskillige helgener.

Cao Dai's hovedsæde

Cao Dai gudstjenesten med det højere præsteskab

Til dem hører for eksempel Victor Hugo, Jeanne d'Arc, Winston Churchill og flere fra andre kulturer. Sekten har gudstjeneste fire gange om dagen. Vi var med til gudstjenesten klokken 12 i deres katedral, som Walt Disney ikke kunne have bygget mere fantasifuld og dramatisk. Sektens almindelige medlemmer optrådte i hvide klæder. De overordnede præster i kjortler, der enten var blå, gule eller røde alt efter hvilken hovedreligion, de dyrkede for øvrigt. Buddhister i gul, konfucianister i rødt og taoister i blå. Der var musik med traditionelle vietnamesiske instrumenter og sang af unge jomfruer. Det hele var en højst ejendommelig oplevelse. På vejen til og fra så vi adskillige mindre kirker eller templer eller hvad man nu skal kalde det for denne sekt, som i dag har ca. 2,5 millioner tilhængere i Vietnam og er officielt anerkendt som religion, selvom sekten har haft sin egen hær, der under frihedskrigen kæmpede mod Vietkong. Et tegn på den vidtgående religionsfrihed i Dagens Vietnam.

Vi spiste lunch på en lokal restaurant og kørte tilbage til HCMC, slappede lidt af, gik i svømmepølen, hvorefter jeg nu sidder i businesscenteret. Om lidt skal vi have aftensmad et sted i byen.

HCMC er en fantastisk by med ca.8 millioner indbyggere - mere end dobbelt så stor som Hanoi. Centrum er præget af den franske koloniperiode med brede boulevarder og alleer. Der er en vældig bygningsaktivitet med mange skyskrabere. Vort hotel Grand stammer fra den franske periode, men det er godt moderniseret. Ude fra ligner det Hotel Negresco i Nice med sin runde kuppel over den hjørnefacade, der danner indgangsparti. Det er utroligt at ligge i svømmepølen og kigge op med skyskrabere til alle sider. Man savner ikke solen. Temperaturen er i dag 35 grader, men trods de høje bygninger omkring hotellet er der en let brise nede ved pølen, som gør, at man føler sig veltilpas.

Grand Hotel i HCM city

Det flydende marked på Mekong-floden

18.marts

Jeg skriver til Jer fra provinshovedstaden Can Tho i Mekong-deltaet efter en forrygende dag.

Men lad mig begynde med begyndelsen. Vi blev hentet kl. otte af Hung og vor bil. Til trods for, at det var søndag var der en enorm motorcykeltrafik ud af byen. Vi kørte mod syd ud i Mekong-deltæt, krydsede mange broer over kanaler og sidearme til Mekong og endte i den lille by Cai Be.

Der blev vi modtaget af en nydelig dame fra det lokale turistkontor. Hun skulle være vor guide de næste 5 timer. Hung var med som vor body guard, som han sagde. Vi gik ombord i en lille motorbåd, som først sejlede os hen til et flydende marked. Det var et engrosmarked, hvor masser af store tunge både lagde sig med frugter, ris, brænde, tøj etc. og videresolgte det til andre både, der så skulle afsætte varerne til forretninger i byerne.

Så sejlede vi over floden til et en ø, hvor vi besøgte en fabrik, der lavede alskens slik. Det var et familieføretagende, hvor tre generationer udførte arbejdet. Først så vi, hvordan man laver poppris. Den blev senere forarbejdet til riskager, der kunne fås i forskellige smagsvariationer: kokosnød, ananas, pandanpalme etc. Vi fulgte forarbejdningen, udskæringen og indpakningen, alt ved håndkraft men med sindrige hjælpeinstrumenter. Derefter så vi produktionen af kokosnødkarameller. Det var noget sejt stads, der sad fast i tænderne. Til slut blev vi budt på te og smagsprøver af hele deres produktionsrække. Vi har et par pakker med til de af Jer, der har en sød tand.

Om bord i båden igen. Vi sejlede videre på den kilometerbrede nordlige arm af Mekong, indtil vi kom til en sidekanal ved en ø, hvor vi lagde til ved en frugthave. Den tilhørte en gammel mand, der boede i et dejligt hus med de skønneste møbler bl.a. et perlemorsindlagt skab, hvorpå alteret for forfædrene var anbragt. Vi gik rundt i frugthaven på 4 ha med vor guidedame, som udpegede de mange eksotiske frugttræer for os. Mange af

frugterne havde vi aldrig set før. Vi blev budt på lunch her og fik bl.a. en vidunderlig stegt elefantørefisk. Den var sat lodret op i et stativ, så vi kunne skrælle kødet af i mindre bidder, der så sammen med salat, urter, agurk blev pakket ind i rispapirruller, som så blev dyppet i en krydret dip, mens man spiste sig langs rullen. Som dessert selvfølgelig en skønsmos blanding af havens frugter. Vi sejlede derefter videre, først tilbage til hovedfloden, så igen ad en sidekanal ved en anden ø. Her gik vi i land på en planteskole, hvor man lavede alle de mange forskellige frugttræer. Her blev vi igen budt på te og risbrændevin, mens vi lyttede til et orkester, der spillede traditionel musik. Der var også nogle sangere, der udførte små sangsketches. Vi 4 - Inga, jeg og vore to guider gik så igen ombord, og nu sejlede vi til en stor by, der hedder Vinh Long. Ad store omveje var vor chauffør kørt hertil. Han tog imod os og kørte ad landevejen til en færehavn med utrolig livlig færgetrafik. En halv snes færger sejlede i konstant fart frem og tilbage over en anden meget bred arm af Mekong. Målet var byen Can Tho, hvor vi nu overnatter. Det viste sig, at flere af færgerne var dansk byggede og antagelig givet Vietnam som udviklingshjælp. På siderne var der danske og vietnamesiske flag og skibene hed Viet-Dan efterfulgt af et nummer. Vi krydsede nummer 2 og nummer 7, så der må jo være flere.

En Viet-Danfærge

Hotellet, vi bor på er af allerfineste standard. Vi hvilede lidt og gik så ud at spise: Sauterede frølår i champignonsauce og kæmperejer i mangosauce. Dertil ris og grøntsager. Jeg kunne til slut ikke modstå is med Kahlua. Nu skal jeg i seng. For i morgen skal vi afsted klokken 7 for at sejle til et andet flydende marked.

19.marts

Efter en anstrengende dag med op til 37 grader er vi nu på hotel Victoria i Chau Doc, en grænseby til Cambodja. I morges kl. 7 hentede Trung os til en båd tur på Mekongfloden fra Can Tho, hvor vi overnattede, til Can Renk, hvor der var et enormt flydende marked på floden. Igen var det hovedsageligt store tunge både, hvor frugt, grøntsager og andet blev udvekslet en gros med andre både, men ind imellem disse sværvægtede pilede der sampaner med små køkkener, der sørgede for morgenmad til besætningerne. På tilbagevejen var vi en tur ind i en mindre sidekanal, hvor vi gjorde holdt ved en have, der tilhørte en mand, der ved siden af frugtavl tjente penge på at avle slanger og krokodiller, dels som materiale for læder, dels til brug i traditionel medicin. Tilbage i Can Tho ventede vor chauffør Vinh os med vor store luksus Toyota, og så gik det af sted mod nordvest op langs floden indtil vi ved ca. 14-tiden ankom i Chau Doc. Trung førte os til en lokal restaurant, der var ret primitiv, med hvor maden var aldeles fremragende. Vi fik igen frølår, en vidunderlig åleret, en fiskeret, fiskesuppe, grøntsager med kæmperejer, ris og mango som dessert.

Vi checkede så ind på hotellet, havde tid til en svømmetur i pølen, der lå i en skøn palmehave. Vi blev igen hentet af vore to drabanter, som kørte os til et bjerg - en forrevet klippekold, der hævede sig ca. 250 meter over det ganske flade deltaland. Bjerget Sam er helligt. Der er

templer og tilbedelsessteder hele vejen op. Øverst oppe er der et yderst helligt sted, hvor mange stod og bad med røgelsespinde i hånden. Det er et firkantet hul i jorden. Trung fortalte os historien. For ca. 200 år siden indledtes afvandingen af det forsumpede delta med bygningen af en flere hundrede km lang kanal, der i dag danner grænsen til Cambodia. Det var under Nguyen-fyrsterne dette skete, og det var en mandarin ved navn Thai Goc Hau, der var ansvarlig for kanalbygningen. Her oppe på Sam-bjerget opdagede han en statue af gudinden Chua Xu, der har en rolle som en slags gudinde for landet. Han ville gerne transportere den ned til foden af bjerget for at bygge et tempel for hende der. Men den var så tung, at ingen kunne løfte den. En nat lykkedes dette dog for ni jomfruer, og nu står statuen i et stort tempelkompleks, der er hellig for alle buddhistiske Vietnamesere. Trung mente, at denne statue i virkeligheden stammede fra Funan-perioden omkring 400 e.Chr.. Funan var et kæmperige, der foruden Vietnam omfattede hele Indokina, Indonesien og en del af Indien. Riget havde bl.a. kontakt med romerriget. Dets religion var hinduisme. Trung mente, at statuen oprindeligt var en Shiva-statue og at hullet i jorden var et helligt symbol for yoni, det kvindelige kønsorgan, der var hellig lige som lingam, det mandlige lem. Vi var spændte på at se statuen i hendes tempel for foden af bjerget. Jeg blev dog slemt skuffet, for statuen lignende en papmachefigur overmalet i stærke farver, iklædt en overdådig krone, og iført stærkt broderede gevandter. Trung mente nu bestemt, at det var den originale figur. Hun var enormt lyk. Derom forklarede Trung, at man ofrer disse skønne klæder til hende, og at hun i løbet af et år får så mange klæder oven på hinanden, at det forklarer hendes skikkelse. Den 24. april hvert år er der så en stor fest for hende, hvor hun afføres alle klæder, der bliver brændt. Tre jomfruer har så til opgave at vaske statuen. Vaskevandet bliver opsamlet og fyldt på flasker. Det er en hellig helbredende drik. Velbekomme.

Chua Xu templet for foden af Sam-bjerget

Salg af frugtkurve som offergaver for Chua Xu

Vi så endnu nogle templer bl.a. et af taoistisk tilsnit med en utrolig stor gudeverden. Inga og jeg blev stærkt forvirrede af denne gudemængde, men nok også af den kraftige røgelsesduft og røg, der herskede i alle templer, og som også nu flere timer efter hænger ved mig, så mine øjne rinder i vand.

20.marts

Vi er nu tilbage i HCMC og har sagt farvel til vore to drabanter Vinh og Trung. Det har været nogle meget søde, humoristiske og hjælpsomme rejsefæller. Resten af vor tur vil være på egen hånd. Vi skal i morgen til fisker- og badebyen Phan Tiet, hvor vi skal være i tre dage, så tilbage til lufthavnen i HCMC, hvorfra vi flyver til Singapore, hvor vi skal være i to dage før vi tager hjem. Vi glæder os til flyveturene med Singapore Airlines, som er et fantastisk rart selskab at flyve med.

Selvom vi altså ikke skal have guide mere, bliver vi dog bragt til og fra Phan Tiet af chauffør med bil.

21.marts

Klokken er nu 9 om morgenen. Vi er nu rejseklare for 8.gang. Lidt træt af at skulle flytte så mange gange, men de nye oplevelser, der venter os, overvinder altid denne lille ubehagelighed. Vi har fået vor morgenmad, oksekødsuppe med blæksprutte, rejer, oksefilet, bønnespiser og risnudler, jogurt med Albran, franskbrød med pølser og ost, frugt (Rambutan, ananas, banan, vandmelon, rød dragefrugt) og dejlig kaffe. Vi skal først hentes kl.10, men vi har været så vant til at skulle stå tidlig op, at vi er blevet færdige før tiden.

Lidt om vietnameserne: Uanset hvor vi har været, har vi kun mødt søde, venlige mennesker, hjælpsomme og med lyst til kontakt med os. Alt uanset om det var fattige eller mere velstående folk. De er alle optimistiske for, hvad fremtiden vil bringe Vietnam. De skuer ikke tilbage til de forfærdelige krigsår, først mod franskmændene og så mod amerikanerne. Begge disse folkeslag besøger i dag landet og føler sig velkomne. Når man rejser gennem landet, møder man i hver eneste landsby monumenter omkring krigerkirkegårde. Alle har tabt familiemedlemmer og/eller har slægtninge, der blev såret under krigene. Der fødes stadigvæk børn med misdannelser på grund af det dioxin, der var i Agent Orange, der blev brugt til at afløve skove og anden beplantning af amerikanerne. Det føles som en stor skandale og uretfærdighed, at USA ikke hidtil har hjulpet Vietnam til at overvinde følgerne af denne misgerning.

Vietnam har en kommunistisk regering, men økonomien er absolut markedsøkonomisk. Der er religionsfrihed, og i nogen grad ytringsfrihed. Man skal dog beherske regeringsfjendtlige udtalelser. Alle dem vi har talt med, synes at være tilfredse med styret. Ho Chi Minh er landets fader. Når folk taler om min far, ved man et øjeblik ikke om de taler om deres kødelige far eller om HCM. Det er lettere, når de nøjes med at kalde ham onkel Ho.

Folk er ganske veluddannede. Der er næsten ingen analfabetisme, bortset fra nogle gamle blandt bjergstammerne, som vi dog ikke har kontakt med. Der er over 50 etniske minoriteter i landet. Vi har ikke mærket nogen diskrimination mod dem. Nogle af dem har høje poster i regeringen. Alle børn undervises i engelsk fra de første klasser. Derfor er det let at komme i kontakt med børn.

Der er en del korrupsion i landet, men der sættes ind mod den. For øjeblikket er flere tidligere ministre for domstolen for denne forbrydelse. Vi har nu ikke mærket noget til korrupsionen. Det skyldes nok, at alt i vor tur er utrolig veltilrettelagt, så vi faktisk ikke har nogen mulighed for ubehagelige oplevelser. Alle mødetidspunkter overholdes punktligt. Alt hvad der er stillet os i udsigt, bliver opfyldt. Ja, hvis vi måtte have nogle ekstra ønsker, bliver også de tilfredsstillet. Vi har aldrig tidligere været ude for et så venligt, professionelt og kulant arrangement.

Vi er nu på Ocean Star Resort i Phan Tiet. Denne resort ligger direkte ned til havet i en kokospalmelund. Vi har en bungalow her. Der er en swimming pool, hvis man synes at bølgerne i havet er for høje. Det er de i dag, hvor der blæser en frisk brise. Der er en meterhøj brænding. Alligevel er der mange ude i havet, hovedsageligt drage- og sejlsurfere. Dragesurfere står på et brædt, mens de holder en drage, som driver dem frem. Antageligt ved at flytte vægten mellem fødderne på brættet kan man styre dette meget usikre fartøj, som hverken Inga eller jeg vover os ud på.

Vi kom hertil efter 4 timers kørsel fra HCMC. Vor nye chauffør Hiep førte vor store MPV igennem en utrolig kaotisk trafik. Ankommet spiste vi lunch

på restauranten, pakkede ud og gik i pølen, hvorefter vi lå på en strandsofa i et par timer og læste.

Jeg vil fortsætte med at fortælle lidt om vietnameserne. Vietnam har en meget gammel kultur, der kan føres tilbage til længe før Chr. De har stadigvæk en høj kultur, blot ikke på et enkelt område: Trafik. Der er de fuldstændig uden nogen kultur. Vor guide Trung påstod i en samtale, at vietnameserne var verdens bedste trafikanter, fordi de uden nogen som helst regler forstod at køre sikkert i trafikken. Jeg fortalte ham, at jeg havde læst, at der alene i HCMC under tet-festen (Nytår) for en måned siden i løbet af tre dage blev dræbt 63 personer i trafikken. Han gav sig så til at snakke om noget andet.

Når jeg kunne give ham denne oplysning, skyldes det, at jeg dagligt læser Vietnam News (VNN), en udmærket avis, der udkommer dagligt på engelsk. I går var der for eksempel et interview med Susanne Bier om den nye film, hun drejer i USA.

Jeg vil gerne give jer et par statistiske oplysninger om Vietnam. Dem har jeg også fra VNN. Der skal snart være valg til Nationalforsamlingen. Den gamle nationalforsamling har derfor i disse dage sin afsluttende møderække. I dagens avis refereres en tale, som premierministeren holdt vedrørende Vietnams nuværende status. Den årlige gennemsnitsindkomst per indbygger var 2006 DKR 4300, dvs. ca. 360 DKR om måneden, næsten en fordobling siden 2001. Vietnam er således stadigvæk et fattigt land, selvom man for disse penge kan købe næsten 10 gange så meget som i Danmark.

Arbejdsløsheden er ca. 5 %, dvs. ganske lav, selv sammenlignet med de fleste europæiske lande. Det kniber med at skaffe arbejdskraft til landbruget, som stadigvæk er hovederhvervet, fordi folk søger til de i hastigt tempo oprettede nye industrier. Der er i løbet af forrige år skaffet 1,5 millioner nye arbejdspladser.

93 % af befolkningen har adgang til elektricitet, men kun 66% til rent vand. Med hensyn til elektriciteten kan jeg dog oplyse, at af Mekong - deltaets 20 millioner indbyggere, bor de 1,5 millioner permanent på både, hovedsageligt fiskerbåde, transportbåde og fiskefarme. De må skaffe sig elektricitet ved hjælp af generatorer. Når vi kører gennem landet kan vi se, at alle huse, selv de fattigste, har en TV-antenne. Det gælder også fiskerbådene.

Jeg skylder nok også at oplyse, Vietnam har 82 millioner indbyggere. Og nu nok om statistik.

22.marts

PECTOPAH står der på skiltet. Den russiskkyndige vil vide, at det betyder restaurant. Sagen er den, at der her på Ocean Star resort bor mange russere. Der er dog også en del franskmænd, amerikanere, tyskere, vietnamesiske gæster og et par danskere foruden os. I aftes skulle vi ud og spise hummer på en restaurant lige over for vort resort. Men en fransk rejsegruppe på 30, der skulle have afskedsparty, havde lagt beslag på alle hummerne, så vi måtte nøjes med tigerrejer i en størrelse, hvor der kun går seks på et kilo. De blev grillet over trækulsgrill og smagte vidunderligt.

Lige nu er der siesta. Klokken er halv to. Temperaturen må nærme sig de 40 grader. Vi var i morges en tur i havet. Vinden havde lagt sig, men der var fortsat kraftige dønninger. Vi ville kæmpe os igennem brændingen, men blev gang på gang væltet omkuld og skyllet ind på stranden igen. Til sidst opgav vi og gik i pølen.

Ocean Star Resort, Phan Thiet

Fiskerbåde og "curragh" i Mui Ne

Dernæst tog vi med den lokale bus til Mui Ne, den nærmest liggende fiskerlandsby ca. 10 km herfra. Vi kom ikke af bussen i rette tid, og fortsatte så til endestationen. Buschaufføren og den unge konduktørpige havde det også varmt. De lagde sig på to hængekøjer spændt ud mellem kokospalmer. Med den næste bus 20 minutter senere kom vi så til Mui Ne. Fra stoppestedet gik vi en meget, meget lang og varm vej ned til havnen for at kigge på fiskerbådene. De fleste lå på red ude i vandet. Man brugte små cirkelrunde, kurveflettede både til at komme ud til sin båd. Det mindede om curraghs i Irland. Der var en herlig duft af Nuac Mam, den vietnamesiske fiskesauce, der laves af langtidsgæret fisk og indgår som krydderi i næsten al vietnamesisk mad. Det siges, at den bedste kommer her fra Mui Ne. På vej tilbage tilbød en motorcyklist at køre os tilbage til busstoppestedet. Der var ordentligt læs på med Inga og mig bag motorcyklisten. Vi fortsatte så med den næste bus til i nærheden af, hvor vi bor, men tog først ind på en restaurant, hvor vi fik to snapperfisk grillet med hvidløg og citrongræs. Fiskene var så friske, at de næsten klappede med halen, da de blev stillet foran os. Og så gik vi direkte her til computerrummet, hvor Inga ville se det sjove brev Birthe havde sendt os. Og nu bliver jeg overvældet af varmen. Jeg går herfra ind i vor airconditionerede suite og tager en på øjet.

Så lykkedes det. I går gik vi forgæves efter hummer i restauranten på den anden side af vejen. Inga og jeg drøftede situationen her til aften. Vi regnede ud, at hvis der var hummer i dag, så var den i hvert fald frisk, fordi der jo ikke var flere tilbage i går. Så ved spisetid gik vi over gaden, hvor dagens fangst lå på is i store fade ud til vejen. Der var 6 flotte hummere - nej, egentlig burde jeg kalde dem langustere, fordi de ikke har kløer, men til gengæld en meget kødfuld hale. Vi valgte den største. Den vejede 800 gram. Vi ville også foretage en sammenligning mellem dette dyr og de lækre tigerrejer, vi havde i går. Så vi tog også to tigerrejer, der vejede 300 g tilsammen. Så bestilte vi en flaske Dalat hvidvin, der vistnok er den eneste vin, der fremstilles i Vietnam. Dalat ligger i det centrale højland, og vindyrkningen der er nok en reminiscens fra den franske periode. Til skaldyrene blev der serveret ris og braiserede grøntsager. Det blev et lukullisk måltid. Inga og jeg var bagefter enige om, at tigerrejerne faktisk var en anelse endnu mere lækre end hummeren. Så spurgte jeg Inga, om hun ville have en dessert. Det var hun ikke sikker på, at hun kunne klare. Så foreslog jeg, at vi delte en portion bananpandekager. Dem fik vi også i går, og de var meget gode. Det fik Inga til at skifte holdning. Hun sagde, at i så fald skulle hun have en hel portion. Så det blev det til for os begge. Enormt mæt vakler jeg så til computerrummet for at skrive dette rejsebrev. Jeg skal blot tilføje, at regningen for dette formidable måltid inkl. en hel flaske vin for os to blev på i alt 160 kroner. I eftermiddag slappede vi af efter formiddagens anstrengelser. Lå længe på vore senge, gik så i pølen, lå længe på dækstolene, hvor jeg læste i

en bog på dansk, en slags agentroman, der foregår i Vietnam. jeg fandt bogen blandt en samling bøger her på resorten til rådighed for gæsterne. Den foregår bl.a. på nogle af de steder, hvor vi har været.

Under middagen snakkede Inga og jeg om et par forhold vedrørende denne rejse. Inga sagde, at det var den allerførste gang, at hun ved afslutningen af en rejse ikke længtes hjem til Danmark. Vi talte også om vore tre guider - Hai i Hanoi, Binh i Hue og Hoi An og Trung i Mekong deltaet. De var alle tre meget intelligente, velbevandrede i landets historie og de områder, vi besøgte med dem, men alligevel meget forskellige. Hai var tydelig meget partitro. Ho Chi Minh omtalte han som sin fader. Da han nævnte for os, at vi skulle besøge hans faders hus, troede vi, at han ville invitere os hjem til sig. Som flertallet af yngre gifte mænd bor han nemlig med sin kone i sine forældres hus. Det viste sig dog at vi skulle se det hus, HCM havde boet i. Vi spurgte ham for øvrigt også, om hvordan det gik mellem hans kone og svigermoderen. Jeg forstod at det var et problem, der stillede krav om overbærenhed fra begge sider, hvilket ikke altid lykkedes. Hai var også meget nationalistisk. Han fortalte med næsten overdrevet stolthed om sit land. Der var ingen fejl eller problemer, alt var idel lykke. Hai var 35 og havde to børn.

Binh og Trung omtalte HCM som onkel Ho, hvilket viste en lidt større afstand, nok typisk for mange i den sydlige del af landet. De var begge omkring de 35 og ugifte. Bing havde et let feminint væsen med sirlige bevægelser. Han talte på en meget dannet måde, men havde nogle huller i sit ordforråd. For eksempel kendte han ikke ordet propaganda, selvom Vietnam er fuld af det. Han havde endda svært ved at forstå, hvad ordet betyder, da vi forklarede ham det. Han vil nok slå det op i sin engelsk-vietnamesiske ordbog. Når vi fortalte ham vittigheder, kunne han dog straks forstå dem. Han skrev dem så ned på en lille blok for at kunne huske dem til senere brug.

Trung var af en lidt anden type. Han var vokset op på landet i Mekongdeltaet. Havde lært engelsk i fire år i et åbent universitet og var nok den, der havde det største ordforråd. Han var ugift og forklarede, at hans problem var at vælge mellem de mange piger, der sværmede omkring ham. Med Binh ville vi ikke drøfte dette problem. Homoseksualitet er strafbar i Vietnam. Inga var stærkt betaget af alle vore guider, men måske nok mest af Trung. Trung talte ret lavmælt, og på grund af min tunghørhed måtte Inga "oversætte" det, han havde fortalt til mig. Det førte efterhånden til, at han alene henvendte sig til Inga, fordi jeg jo alligevel ikke kunne høre, hvad han sagde. Det var måske lidt flatterende for Inga således at blive centrum for kontakten. Vi har fået alle tre guides e-mailadresser og agter at opretholde kontakten med dem. Vi skiltes fra alle tre med en følelse af, at vi havde fået rigtige venner. Det gik helt bestemt ud over deres professionelle holdning til de folk, de skulle være guider for.

Nu er det tid til visse lulle. Jeg vil falde i søvn med en følelse af, hvor vidunderligt vi har det i Vietnam.

23.marts

Jeg troede ikke det ville lykkes. 6 gange prøvede jeg at komme ind på min e-mailside, men hver gang fik jeg besked på, at enten brugeradresse eller password var forkert. Det endte med, at jeg i de skarpeste vendinger beklagede mig via computeren til TDC. Jeg er nu klar over, at nogen lige inden jeg kom til computeren skrev noget på computeren på vietnamesisk, som har mange bogstaver, som vi ikke har. De benyttes af nogle af tangentterne, som så får en anden betydning. Når jeg skriver mit password, kan jeg jo ikke se, om det skrives, således som jeg har trykket på

tangentterne. Der kommer jo kun prikker. Nu seks timer senere har andre haft fat i computeren, som nu er indstillet på et minde malebarisk sprog, og nu kunne jeg logge ind.

Det er vor sidste aften i Vietnam. I morgen kl. 10 kommer chaufføren Hiep fra HCMC 300 km for at hente os, og vi kører så andre 300 km med ham til lufthavnen, hvorfra vi flyver til Singapore, hvor vi skal være i to dage. Vi er stadigvæk så begejstrede for at være her, at det er med yderste vemod, vi rejser herfra. Inga og jeg er enige om, at det eneste, der trækker os hjem, er at vi har lovet at passe vore naboer Anne og Steffens katte i påsken. De har jo passet vor kat Mikki og vore blomster, mens vi har været væk, så det manglede da bare.

Her på vor sidste dag har vi igen været en tur med den lokale bus, denne gang den modsatte vej af i går. Vi kørte i retning af Phan Thiet, der ligger 10 km mod syd. Lige før man kommer til byen er der et tempelkompleks fra Champa-perioden. Templet blev bygget i det 9. århundrede. Cham folket var dengang hinduer. Templet består af tre tårne. Det største er viet lingam og yoni, de mandlige og kvindelige kønsorganer, der i templet er afbildet i basalt. Det ved jeg fra en oplysningstavle ved templet. Men de blufærdige vietnamesere har aflåst indgangen, så vi fik ikke syn for sagen. Af de to mindre tårne er det mindste viet til ildguden og det mellemste til ko-guden. Der bor stadigvæk mange chamfolk her på egnen. Det må være dem, der sørger for, at der fortsat er små altre i tårnene, hvor de sætter offergaver og afbrænder røgelse. En gang om året er der en stor Chamfolk festival, som fejres i dette tempelkompleks. Champa-riket blev efterhånden erobret af vietfolket. Det forsvandt som selvstændigt rige i det 15. århundrede.

I er vel efterhånden klar over, at vor rejse har været utrolig godt organiseret af vort danske rejsebureau Lords Travel og ikke mindst dets lokale forbindelse Destination Asia. Oprindeligt var vi lidt nervøse for sådan at rejse ud på egen hånd. Men indtil nu har alting klappet fuldstændig perfekt og til en yderst rimelig pris (ca. 17.000 kroner pr. person for godt tre uger) sammenlignet med Vietnamture med dansk rejsefører. Fordelen ved vort arrangement er, at man kan starte turen på en hvilken som helst dag, at man kan få foretaget individuelle ændringer, og at lokale engelsktalende guider hele tiden sørger for at opfylde alle ens ønsker. Alle ture foretages med bil med egen chauffør. Hotellerne er alle 4 eller fem-stjernede (bortset fra hotellet i Hanoi som kun er 3-stjernet, men alligevel ganske udmærket). Den internationale flyvning foregår med Singapore Airlines, som nok er verdens bedste flyselskab. Vi har aldrig følt en udenlandsrejse så ubesværet som denne.

Cham-templet viet til lingam og yoni

Singapore cricketground

24.marts

Fra Vietnam til Singapore. Fra en verden til en anden. Men i begge tilfælde det bedste af alle verdener.

Vi ankom her sent i aftes. Tog en shuttlebus til vort hotel, som ligger i Little India.

Hotellet virker moderne, men det er arkitektonisk meget kaotisk. Man kommer op i receptionen på første sal, tager en escalator til anden, går ind i en elevator, som fører en op til etagen, man skal bo på. Har derefter et valg mellem 6 forskellige udgange fra det lille rum, elevatoren fører til. Alle døre fører dog ad omveje til samme sted, hvorfra man så skal lede efter sit værelse. Her til morgen kl.10 efter morgenmaden gik vi ud i byen. Blot fem minutters gang herfra kommer vi ind i et stort gadeshoppingområde. Inga falder for en nederdel fra Nepal. Vil ikke rende rundt med pakken, går tilbage til hotellet for at skifte til den nye meget flotte, men også noget mærkværdige nederdel, mens jeg venter i en såkaldt foodcourt, hvor en lang række forskellige køkkener serverer al slags mad. Nøjes med at tage en Dietcoke, mens jeg venter på Inga. Hun kommer og vi går med øjnene stift rettet fremad forbi en uendelighed af gadeshops, indtil vi kommer til en MTR station. MTR for Mass Rapid Transportation, med andre ord Singapores metro, som jeg prøvede allerede første gang jeg var i Singapore for 30 år siden, men som stadigvæk må være noget af det mest moderne i verden. Vi kører til City Center, centrum for det gamle koloniale Singapore med domkirken, højesteret, parlamentet og frem for alt den arealmæssigt dominerende cricketground, som nok i dag ligger på byens dyreste grund, men som sikkert alligevel får lov til at blive liggende til glæde for de crickettossede.

Singapore river med de rødtagede seafood restauranter

Bronzealdermaske fra Szechuan

Vi fortsatte ned til Singapore river, hvor der ligger en lang rad friluftst restauranter med speciale i seafood. Vi fik en dejlig frokost, fortsatte vor vandring, nåede at få en moccachino (cappocino med chokolade) hele tiden omgivet af enorme skyskrabere. Her i kvarteret er det banker, der holder til huse i dem, men ellers bor de fleste mennesker i skyskrabere. Singapore har en befolkning næsten som Danmark, men et areal kun godt 2% af Danmarks. Det er sikkert verdens mest tæt beboede stat, så man er simpelthen nødt til at bygge opad, hvis der skal være plads til alle.

Efter seks timers vandring er vi kommet tilbage til hotellet for at hvile benene. Jeg prøvede at benytte hotellets internetservice, som var skrækkelig dyr og som jeg ikke kunne få til at virke. Jeg gik så over gaden til en lille shop med internetservice. Her koster det en tredjedel og det virker med det samme. Imens er Inga oppe på værelset for at hvile sig, og det skal jeg også gøre, når jeg er færdig med denne mail. Vi skal ret snart ud at gå igen, der er jo uhyre meget at se. I morgen aften ved midnatstid går det med fly til CPH.

I kan tro, der var dejligt i Vietnam, men det er der også i Singapore, bare på en helt, helt anden måde.

25.marts

Om fire timer forlader vi Singapore. Næste station Kbh. Vi har vaeret på benene i 8 timer. Nu slapper jeg af ved computeren, Inga sidder i hotelloobbyen og hækler.

Singapore Airlines har sørget godt for os her. Vi har i dag været på en bustur med dem, på en rivercruise og i museet for asiatisk kultur. Et fremragende museum, der netop viser en speciel udstilling om nylige fund af en bronzealderkultur fra omkring 1600BC fra Szechuan, hvor man ikke tidligere havde kendskab til nogen højkultur fra denne periode langt tilbage i tiden. Der var bl.a. nogle meget skønne broncemasker og skulpturer i forgyldt bronze. Vi spiste derefter i museets restaurant, som hedder Indochine og bl.a. har en masse specialiteter fra Vietnam. Det kunne vi selvfølgelig ikke stå for. Så tog vi MRT til Orchard Street, byens store shoppinggade. Der er sket meget siden jeg var her første gang for 30 år siden. Det store shoppingcenter på Scotts road med 300 forretninger i fem etager, som jeg var meget imponeret af dengang, ville jeg vise Inga. Der var et hul i jorden, fordi det var forældet og noget nyt skal bygges der. Vi fik dog set nogle fantastiske shoppingcentre, hvor Inga ikke kunne stå for en lille pyntelig rygsæk. Og nu er vi altså tilbage på hotellet. Vi har checket ud, vor bagage er under opbevaring til vi af Singapore Airlines bliver hentet og bragt til Changi airport. Vort fly går kl.01,00 i morgen tidlig. Men da vi flyver med solen, er vi hjemme igen i morgen tidligt om formiddagen.

Når jeg kommer hjem vil jeg skrive et takkebrev til vort rejsebureau Lords Travel og til dets forbindelse i Vietnam Destination Asia for den fantastisk gode måde, vor rejse er blevet tilrettelagt og afviklet på.

Før vi tager til lufthavnen skal vi dog ud at spise aftensmad. Hvis alt går vel bliver det Murtabak. en indisk/malajisk specialitet, som jeg under tidligere ophold i Malaysia har fået smag for, en slags pandekage med fyld af en curryret. Vi skulle have prøvet det i går, men på vej i Arab Street, hvor man kan få Murtabak, stødte vi på en russisk restaurant med nogle russiske specialiteter, som vi havde lyst til at prøve. Da vi gik derfra, fandt vi Murtabak-stedet, så nu kan vi gå direkte derhen. Er det ikke typisk at jeg slutter dette formentlig sidste rejsebrev med en snak om mad. Det har der vist været en hel del af i mine rejsebrev, men nu skal vi hjem og spæge os. På vejen tilbage til hotellet kom vi forbi et kælderlokale, hvor der var Tupperware-demonstration. Da vi ville tage et billede, var damerne mere interesseret i os end i demonstrationen.

Murtabak

Tupperware demonstration

28.marts

Bemærk, at jeg nu bruger en anden skrift. Jeg skriver nu på min egen computer. Vi kom hjem i går morges efter en god flyvning med SIA. Dagen i går gik vi rundt som Zombier på grund af træthed, jetlag, og fordi vor sjæl endnu ikke var kommet hjem fra Sydøstasien. Klokken er nu halv seks om morgenen og jeg kan ikke sove mere. Så derfor reflekterer jeg nu en smule over vor tur.

Hvad var det, der gjorde vor tur så vidunderlig? Jeg må nok starte med de praktiske omstændigheder. Den pakke, der var blevet skruet sammen til os af Lords Travel og først og fremmest af Destination Asia var simpelthen perfekt. Alting klappede. Jeg har sendt takkebreve til de to firmaer. Programmet var sådan, at vi fik lejlighed til at stifte bekendtskab med Vietnams **natur, kultur, folk og historie**. Og det var selvfølgelig disse fire temaer, der gjorde et vidunderligt indtryk på os.

Hvad **naturen** angår, må vi indrømme, at vi egentlig kun oplevede Vietnams lavland. Fra den Røde Flods delta ved Hanoi, langs kystsletten øst for den lange bjergkæde, der danner grænse til Laos og Cambodia og til Mekongs delta syd for Ho Chi Minh City. Kun ved bjergpasset Hai Van, hvor bjergkæden går helt ud til kysten og ved bestigning af klipper i Halong-bugten kom vi en kort stund op i højden. Folk, der har bedre bentøj end jeg, burde også inddrage bjergene i deres rejseprogram.

Lavlandet, hvor vi opholdt os, er meget tæt befolket. Når man kører ad landevejen, følger den ene bebyggelse den anden. I deltaområderne mod nord og syd var rismarkerne det dominerende syn. De var i alle mulige trin af risens udvikling. Fra oversvømmede områder, hvor de unge risplanter blev plantet af flittige hænder, til marker med den mest grønne farve man kan forestille sig, og hvor risen var under opvækst og til modne marker igen tæt befolket af de høstende og så til de gule stubmarker, der til slut blev afbrændt, så de stod som store sorte felter i landskabet. Andre karakteristiske træk var frugtplantagerne. Det var ofte sådan, at der i et område hovedsageligt blev dyrket en enkelt frugt. Det kunne man konstatere, når man kørte ad landevejen, hvor den ene frugtrod med den pågældende frugt pænt opstabledt stod ved siden af den anden. Hvor vejen gik tæt ved havet eller i deltaområderne passerede man fiskerlandsbyerne. Fiskerbådene var ofte nydeligt vedligeholdt, malet i klare farver og altid med et par øjne malet i stævnen. Dette træk med de fremadskuende øjne synes at være et fænomen, der er opstået uafhængigt i alle dele i verden. Jeg har oplevet det på Malta, i Portugal, Tanzania, Mexico, i Indonesien og på Hawaii.

Men vi kørte ikke blot på landevejene, selvom det sammenlagt nok blev til over tusinde kilometer. Vi har også sejlet under meget forskellige omstændigheder. Toppen var selvfølgelig vor to-dages tur i Halong-bugten. På vej sydpå har vi sejlet på Duftenes Flod i Hue, også kaldet Parfumefloden på grund af en dårlig oversættelse. Den kaldes sådan, fordi der langs bredden vokser velduftende planter. Floden selv er der ikke noget parfumeagtigt over, men udsigten er flot. Et kuperet terrain, der stiger til de høje bjerge op mod den laotiske grænse i dette område, hvor Vietnam kun er ca. 70 km bredt. Og i dette bakkelandskab synet af de stort anlagte kongegrave fra Nguyen-kongerne. Eller sejladserne på Hoi An-floden, hvor vi passerede fiskeri med de kæmpestore net, fastgjort med tove til pæle i floden, så nettet med mellemrum kan hives op med de fisk, der befinder sig over nettet. Men den mest spændende ferskvandssejlad var selvfølgelig de ture, vi sejlede i Mekong-deltatet, dels på Mekongs flere km brede sidearme, dels på brede og smalle kanaler, der deler deltaets landområder op i tusindevis af øer.

En oplevelse af Vietnams årtusinde gamle **kultur** var et andet hovedpunkt i rejsen. De ældste bygningsværker vi besøgte, var nok Champa-tårnene i Phan Tiet. Disse hinduistiske tårne fra 900-tallet e.Kr. er i stil beslægtet med templerne i Angkor Vat. Mange af de buddhistiske templer vi besøgte havde deres oprindelse omkring 1100-tallet. Litteraturtemplet i Hanoi var nok det mest imponerende. Her grundlagdes også Vietnams første universitet i 1070, længe før sådanne institutioner opstod i Europa. Det var bemærkelsesværdigt, i hvor høj grad disse gamle klenodier bliver restaureret af det kommunistiske styre. Ud over tidens tand har de amerikanske skånselsløse bombardementer ødelagt meget. Et andet meget særpræget arkitektonisk indslag var de mange kirker/templer tilhørende Cao Dai-sekten, som vi mødte hovedsageligt i Mekong-deltatet. Disse bygninger, hvor flere millioner tilhængere mødes, må nærmest betegnes som surrealistiske eller som Walt Disney-arkitektur. Et afgørende tegn på Vietnams kulturniveau i dag var de utallige skolebygninger, som vi mødte i by og på land. Det er store, nydelige, næsten altid

gultpudsede bygninger med store vinduer, hvor børn i skoleuniformer er på vej til eller fra. Særlig pigerne i lange hvide kjortler, slidset op i siderne til livet over lange hvide bukser var et flot syn. Det var herligt at se en flok af dem cyklende hen ad landevejen med kjortlernes bagstykke fejende i vinden. Alle skolebørnene var velklædte, rene i tøjet. Dette gælder for øvrigt ikke blot børnene, men befolkningen som helhed. Selv i de fattigste områder var de fleste rene og pæne i tøjet.

Skolepiger i skoleuniform

Her har jeg allerede udtalt mig om **folket**. Jeg må tilføje, at vi kun har mødt venlige og imødekommende mennesker, ofte med et kontakttønske til os fremmede. Jeg havde hjemmefra prøvet at lære nogle vietnamesiske fraser, som kunne lette kontakten. Men det var ikke nødvendigt, selvom det gjorde et godt indtryk, hvis man hilste på folk med et Xin Chao, der både betyder goddag og farvel og betakkede sig for en ydelse med et Cam On. Alle de mange, der er beskæftiget i turistindustrien, har et rimeligt kendskab til engelsk, som børnene lærer allerede i de små klasser. Men selv når disse kundskaber manglede, kunne man klare sig fint med tegn og fagter. Et lille forståelsesproblem opstår, når man stiller et spørgsmål, der indeholder en benægtelse, hvor Vietnameseren vil svare med et ja, når vi ville svare med et nej. For eksempel: Når vi spørger: "Er dette ikke smukt", ville vi svare med et ja, hvis vi synes, det er smukt, men Vietnameseren vil sige "Nej, dette er smukt", hvilket i virkeligheden er mere logisk.

Vietnams ofte tragiske **historie** mindes man om, hvor man end færdes. Landet var besat af Kina i tusinde år fra omkring 100 f.Kr. til godt 900 e.Kr. men også i flere perioder sidenhen har Kina været hovedfjenden. Befrielse fra dette herredømme tilbodes næsten som halvguder i utallige templer. Der har været utallige indre stridigheder, hvor lokale krigsherrer skaffede sig magt over større eller mindre landområder. Omkring år 1600 begynder en europæisk indflydelse. I dag mest bemærkelsesværdigt ved skriftsproget med latinske bogstaver, indført af en portugisisk, jesuitisk missionær Alexandre de Rhodes. Nguyen-dynastiet fra omkring 1800 skaffede sig magten i hele landet bl.a. med fransk hjælp. Denne hjælp har Vietnam haft grund til at fortryde. For den førte til en egentlig fransk kolonisering fra omkring 1860 og indtil Japans invasion i 1940. Koloniseringen har sat sig dybe spor i byernes planlægning og arkitektur, men den var stærkt undertrykkende over for det vietnamesiske folk. Da franskmændene efter 2. verdenskrigs ophør forsøgte at genvinde landet, førte det til et oprør, ledet af Ho Chi Minh og med Giap som den geniale hærfører. Efter Frankrigs nederlag ved fæstningen Dien Bien Phu i 1954 blev der gennemført en fredsftale i Geneve samme år. Her blev Vietnam delt i to lige store dele. I Nord regerede Ho Chi Minh, mens Sydvietnam hurtigt blev overtaget af den katolske diktator Diem. Geneve-aftalen indebar fælles valg i 1956, men da alt tydede på, at Ho ville vinde afstemningen, nægtede Diem med USA's støtte at lade valget afholde. I begge dele af landet forekom der brutale overgreb i slutningen af 50'erne. Syd var i oprør over Diems undertrykkelse af den dominerende religion buddhisme. Det endte med, at han blev myrdet af sine egne. Omkring 1960 begyndte Viet Kong, der bestod af både kommunister og ikke-kommunister en guerillakrig mod styret i Syd. USA sendte militære rådgivere til Sydvietnam, men efterhånden udviklede det sig til USA's aktive deltagelse ikke blot mod guerillaen, men også mod Nordvietnam. I 1969 var der mere end en halv million Amerikanere i Vietnam. De amerikanske angreb var yderst grusomme og ofte vendt direkte mod befolkningen. I store dele af Vietnam blev plantevæksten ødelagt med et kemisk middel, Agent Orange, der

indeholdt Dioxin i så store mængder, at mange børn blev og stadigvæk bliver født med misdannelser. Krigen sluttede i 1975 med USAs totale nederlag. Nordvietnam greb hårdt ind over for ikke-kommunister, hvilket førte til den masseflugt, vi kalder bådflygtningene, hvoraf nogle havnede i Danmark. Det bragte dog ikke fred i Vietnam. De røde Khmerer fra Cambodias trængte ind i den vietnamesiske del af Mekong-deltaet og dræbte tusinder. Det førte til Vietnams midlertidige annekser af Cambodia. Også ved grænsen mod Kina var der problemer. Kina trængte ind, men blev tilbagevist af Vietnams hær. Siden har der været fred, selv om vestmagterne og Kina længe efter modarbejdede Vietnams integration i verdenssamfundet. Først i 1990 lykkedes det FN at afslutte konflikterne. I 1986 påbegyndte Vietnam en reformpolitik (doi moi = nye ændringer), der førte til indførelse af markedsøkonomi. Fra da af er der sket en enorm økonomisk udvikling og genopbygning af landet. Ikke mindst har man med stort held satset på turisme. Der hersker stor optimisme. Man søger at lægge krigstiden bag sig og ser fremad. De meget store krigerkirkegårde i så godt som alle byer og landsbyer, vil dog fortsat minde om landets store menneskelige tab.

Hermed vil jeg afslutte min serie af rejsebreve fra Vietnam. Jeg vil rette en speciel tak til **Khan Than Nguyen**, som jeg for nylig ad mærkelige veje er kommet i et fjernt slægtskab med. Khan Than er adopteret bror til norske Ingeborg, der er gift med israelske Yossi Somer, der er søn af en fætter til mig. Jeg traf Khan Than i begyndelsen af 1990'erne i København. Khan Than blev som 14-årig invalid under den amerikanske krig og kom til Norge, adopteret af Ingeborgs forældre. Han fortalte mig om en rejse til sit fødeland Vietnam i slutningen af 2006 med sin kone og to døtre og sendte mig 5 rejsebreve fra denne tur. Jeg har med mine rejsebreve fulgt hans opfordring til at gøre som han.

Erik Somer
14.april 2007.

Næste side: kort over Vietnam med angivelse af vor rute.

